

## Kuvaohjelmien ikäraajatutkimus 2007

### Tutkimuksen toteutus

Tilastokeskuksen Haastattelu- ja tutkimuspalvelut -yksikkö toteutti Kuvaohjelmien ikäraajatutkimuksen marraskuussa 2007. Tiedot kerättiin tietokoneavusteisin puhelinhaastatteluin 1.-19.11. välisenä aikana Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksessa. Tiedonkeruu tehtiin sekä suomen- että ruotsinkielellä marraskuun Kuluttajabarometrin yhteydessä. Tutkimuksen edelliset kierrokset on tehty elokuussa 2002 ja helmikuussa 2005.

### Kohdejoukko ja kato

Tutkimuksen kohdejoukko oli 2200 satunnaisesti valittua 15-74-vuotiasta suomalaista. Otos poimittiin Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskevasta tietokannasta. Haastatteluun suostui kaikkiaan 1398 henkilöä (taulukko 1). Katoa oli yhteensä 794 henkilöä, joista suurimman ryhmän muodostivat henkilöt, joita ei useista yrityksistä huolimatta tavoitettu puhelimitse. Lopullinen vastausprosentti oli noin 64 prosenttia. Kadon suuruus selittyy osittain tiedonkeruuaajan kireydellä (kuluttajabarometrin tiukka aikataulu). Lyhyen tiedonkeruujakson aikana kaikkia kohdehenkilöitä ei tavoiteta, esim. kohdehenkilön ulkomaanmatkan johdosta.

Taulukko 1. Tutkimuksen kato ja ylipeitto

Alkuperäinen kohdejoukko:	2200	
Ylipeitto (muuttanut ulkomaille):	8	
<b>Lopullinen kohdejoukko:</b>	<b>2192</b>	<b>100 %</b>
<b>Kuluttajabarometrin kato:</b>	<b>744</b>	<b>33,9 %</b>
- kieltäytyi haastattelusta	168	7,7 %
- ei tavoitettu	403	18,4 %
- haastatteluaikaa ei saatu sovittua	62	2,8 %
- puhelinnumeroa ei löydy	68	3,1 %
- kieliongelma	17	0,8 %
- ei kykene vastaamaan	26	1,2 %
<b>Elokuvaosion "lisäkato":</b>	<b>50</b>	<b>2,3 %</b>
- kieltäytyneet	45	2,1 %
- kieliongelma	5	0,2 %
<b>Kyselyyn vastanneita:</b>	<b>1398</b>	<b>63,8 %</b>

Aineistoon laskettiin mukaan ns. korotuspainot sukupuolen, iän (10-v. ikäryhmät) ja asuinpaikan (suuralueet) mukaan vastaamaan todellista väestömäärää. Suomessa oli loppuvuonna 2007 noin neljä miljoonaa 15-74-vuotiasta. Eri väestöryhmiin kuuluvien mielipiteet tulivat edustetuiksi siinä suhteessa, paljonko heitä oli 15-74-vuotiaista. Mikäli jonkin ryhmän (esim. 15-24-vuotiaiden eteläsuomalaisten miesten) vastausprosentti oli huono, sai kyseiseen ryhmään kuuluva haastateltu henkilö keskimääräistä suuremman painokertoimen. Näin voitiin osittain korjata katon mahdollisesti aiheuttamaa vinoumaa.

Painojen summa on aineistossa 3,989,463 (henkilöä). Esimerkiksi taulukkoa 'suorat jakaumat EK1' tulisi tulkita seuraavasti: *"Noin 3,5 miljoonaa 15-74-vuotiaista suomalaisista oli sitä mieltä, että nykyinen elokuvien tarkastuskäytäntö on hyvä"*. Yhtä oikein on seuraava tulkinta: *"89 prosenttia 15-74-vuotiaista suomalaisista piti nykyistä elokuvien tarkastuskäytäntöä hyvänä"*. Korotuspainot vaihtelivat välillä 2221 ja 3395, ts. osa haastatelluista edusti reilua 2200 suomalaista, kun taas osa lähes 3400 suomalaista.

### **Keskeisiä tuloksia**

Tutkimustulokset on taulukoitu lukuisten taustamuuttujien mukaan, joiden avulla piirtyy tarkka kuva eri väestöryhmien mielipiteistä kuvaohjelmien ikärajojen suhteen. Alla on mainittu vain joitakin keskeisiä tuloksia. Tuloksista tehty PowerPoint-esitys antaa nopeasti yleiskuvan tuloksista, kun taas taulukoihin syventymällä voi tarkastella lähemmin haluamaansa väestöryhmää.

Yhdeksän kymmenestä 15-74-vuotiaasta suomalaisesta piti elokuvateattereissa esitettäviä elokuvia sekä video- ja DVD-tallenteita koskevaa tarkastuskäytäntöä hyvänä. Nykyinen tarkastuskäytäntö sai vankkumattoman tuen koko kansan joukossa. Väestöryhmittäiset erot olivat pieniä. Siitä pienestä vähemmistöstä, joka piti tarkastuslakia huonona, valtaosa halusi tiukentaa tarkastuskäytäntöä. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että myös yli 18-vuotiaille tarkoitettut elokuvat haluttiin tarkastuksen piiriin.

Haastateltavia pyydettiin luettelemaan nykyiset ikäraajat elokuvateattereissa. Ikärajoja on kuusi: kaikille sallittu, 7, 11, 13, 15 ja 18 vuotta. Ikärajan 18 tiesi 64 prosenttia suomalaisista, ikärajan 15 puolestaan 62 prosenttia. Muut ikäraajat tiedettiin huonosti. Huonoimmin ikäraajat olivat hallussa vanhemmalla väestöllä. Lapsiperheet tiesivät ikäraajat parhaiten.

Ainoastaan 28 prosenttia tiesi elokuvateattereiden elokuvia ja DVD-tallenteita koskevien ikärajojen olevan ehdottomia, eikä vain suosituksia. Yllä mainittujen

ikärajojen porrastusasteikkoa piti täysin sopivana kaksi kolmasosaa ja osin sopivana neljäsosa suomalaisista. Mikäli porrastusasteikkoa haluttiin muuttaa, useimmin haluttiin ikärajoja olevan vähemmän.

Vuoden 2007 alusta tarkastuslakiin lisättiin uusi ikäraja K-13. Kaksi kolmasosaa 15-74-vuotiaista suomalaisista piti tätä hyvänä. Naiset kannattivat uudistusta miehiä enemmän ja lapsiperheet enemmän kuin perheet, joilla ei ollut alle 18-vuotiaita samassa taloudessa.

Lähes puolet suomalaisista oli käynyt elokuvissa elokuvateatterissa viimeisten 12 kuukauden aikana. Väestöryhmittäiset erot olivat osin suuria. 15-35-vuotiaista elokuvissa kävi lähes 70 prosenttia, 51-74-vuotiaista alle neljännes. Paremmin koulutetut kävivät elokuvissa enemmän kuin alemman koulutusasteen suorittaneet. Elokuvissa käyneiltä kysyttiin viimeksi nähdyn elokuvan ikärajan sopivuutta. Kolme neljäsosaa piti ikärajaa sopivana, viidennes ei muistanut elokuvan ikärajaa. 72 % suomalaisista piti elokuvien ja DVD-tallenteiden ikärajoja yleensä sopivana.

Lain mukaan ikärajaa enintään kaksi vuotta nuorempi voi käydä elokuvateatterissa katsomassa elokuvan 18 vuotta täyttäneen seurassa. 60 prosenttia 15-74-vuotiaista suomalaisista piti käytäntöä hyvänä. Väestöryhmittäin oli aikamoisia eroja. Vanhempi ikäpolvi kritisoi käytäntöä huomattavasti nuoria enemmän. Elokuvissa 12 kuukauden aikana käyneistä yli 70 % piti käytäntöä hyvänä, kun elokuvissa käymättömistä vain puolet puolusti nykyistä ikäjoustoja. Yli puolet ikäjoustoja kritisoineista oli sitä mieltä, ettei ikäjoustoja tarvita ollenkaan.

Lähes 60 prosenttia suomalaisista oli vuokrannut tai ostanut video- tai DVD-tallenteen viimeisten 12 kuukauden aikana. Suurimmissa kaupungeissa elokuvia vuokrattiin/ostettiin maaseutua enemmän. Ikäryhmittäiset erot olivat valtavat. 15-35-vuotiaista lähes yhdeksän kymmenestä oli elokuvia vuokrannut tai ostanut, kun yli 50-vuotiaista ainoastaan neljännes.

Elokuvia vuokranneilta tai ostaneilta kysyttiin muutama tarkentava kysymys ikärajoista. Kaksi kolmasosaa oli huomannut viimeksi vuokratessa/ostetussa elokuvassa ikärajamerkinnän. Viidennes ei kiinnittänyt ikärajamerkintään mitään huomiota. Tämä onkin luonnollista niillä, joilla ei ole perheessään alle 18-vuotiaita lapsia. Lapsiperheistä kolme neljästä oli ikärajan huomannut. Ikärajan huomanneista 88 prosenttia oli sitä mieltä, että ikäraja oli helppo havaita. Alle viidesosalla ikärajamerkintä vaikutti vuokraus- tai ostopäätökseen, lapsiperheistä 26 prosentilla ikärajamerkintä vaikutti päätökseen.

Elokuvien ja DVD-tallenteiden ikäraajat ovat ehdottomia. Kohteilta kysyttiin, voisivatko ikäraajat sen sijaan olla suosituksia. Puolet väestöstä kannatti suositusta, puolet ehdottomuutta. Nuoret kannattivat suositusta vanhempaa väestöä enemmän.

Myytäviin ja vuokrattaviin tietokone- ja videopelisiin on merkittävä suositusikärajat. Tämä käytäntö sai kansalaisilta vankkumattoman tuen. Ikärajasuosituksia piti tarpeellisena huikeat 93 prosenttia 15-74-vuotiaista suomalaisista. Tietokone- ja videopelit on vapautettu ennakkotarkastuksesta. Peliala asettaa itse suositusikärajat, joiden oikeellisuutta tarkastusviranomaisen valvoo. Kolme neljäsosaa suomalaisista oli sitä mieltä, että Valtion elokuvatarkastamon tulisi tarkastaa ennakoita kaikki tietokone- ja videopelit.

Noin viidennes 15-74-vuotiaista oli ostanut tietokone- tai videopeljä viimeisten 12 kuukauden aikana. Ikäryhmittäiset erot olivat suuret. Nuorempi väestö sekä lapsiperheet ostivat peljä luonnollisesti huomattavasti enemmän kuin vanhempi väestö tai perheet, joilla ei ollut alle 18-vuotiaita lapsia. Peljä ostaneista yli 70 prosenttia oli huomannut ikärajamerkinnän viimeisessä ostoksessaan.

Tietokone- ja videopelien suositusikärajat ovat kaikille sallittu, 7, 12 ja 16 vuotta (K18-ikäraja on ehdoton). 73 prosenttia oli sitä mieltä, että peleille annetut ikäsuositukset olivat yleensä sopivia. 17 % ei osannut sanoa mielipidettään.

43 % elokuvissa käyneistä oli sitä mieltä, että ikärajoja valvottiin elokuvissa. Video/DVD -myynti/vuokrausliikkeissä ikärajoja valvottiin 34 prosentin mielestä. Huonoiten ikärajoja valvottiin kansalaisten mielestä peljä myyvissä liikkeissä (30 prosenttia vastaajista). Kaikkien em. kysymysten jakaumille on ominaista hyvin suuri vastaajajoukko, joilla ei ollut mitään käsitystä ikärajojen valvonnasta.

Kovaa pornografiaa sisältäviä elokuvia, videoita ja peljä saa Suomessa esittää, vuokrata ja myydä vain 18 vuotta täyttäneille. Noin viidennes väestöstä uskoi, että rajoitusta noudatetaan hyvin. Neljänneksen mielestä rajoitusta noudatetaan huonosti. Puolet oli sitä mieltä, että rajoitusta noudatetaan kohtuullisesti. Yli 50-vuotiaat suhtautuivat huomattavasti muita kriittisemmin valvonnan toimivuuteen.

Vajaa viidennes 15-74-vuotiaista oli katsonut viimeisten 12 kuukauden aikana elokuvan, joka oli ladattu internetistä. Väestöryhmittäiset erot olivat suuria. Opiskelijoista nettiversio oli nähnyt oli puolet, eläkeläisistä vain yksi sadasta. Ainoastaan 12 prosenttia nettielokuvan nähneistä oli huomannut ikärajamerkinnän elokuvan yhteydessä.

Mikäli perheessä oli alle 18-vuotiaita lapsia, heiltä kysyttiin, noudatetaanko perheessä elokuvaan ja muihin kuvaohjelmiin määritettyjä ikärajoja. Kaksi kolmasosaa kertoi noudattavansa ikärajoja usein, 23 % joskus.

Ainoastaan 12 % oli saanut tai hankkinut tietoa ikärajojen perusteista. Eniten asiasta oli perillä lapsiperheet, etenkin jos perheessä oli 7-14-vuotiaita lapsia. Mikäli ym. tietoja hankittiin, tärkeimpänä lähteenä mainittiin aihetta käsittelevät lehtijutut.

Tutkimuksen tiedot kerättiin 1.-19.11.2007 välisenä aikana. Tiedonkeruun aikana (7.11.) sattui Jokelan kouluampuminen Tuusulassa, joten aineiston avulla voitiin tutkia verilöylyn vaikutusta ihmisten mielipiteisiin. Asenteet muuttuivat hieman tiukemmiksi ampumisen seurauksena, tosin mitään dramaattista eroa ei Jokelalla mielipiteisiin ollut. Eniten mielipide muuttui suhtautumisessa pelien ennakkotarkastukseen. Ennen murhia 71 % suomalaisista halusi kaikki pelit Elokuvatarkastamon ennakkotarkastukseen, murhien jälkeen osuus oli 79 prosenttia.

Tutkimus on tehty kolmesti, vuosina 2002, 2005 ja 2007. Kuviossa 1 näkyy vuosivertailu muutamasta kysymyksestä. Erojakin vuosien välillä löytyy, esim. nykyistä tarkastuskäytäntöä piti hyvänä huomattavasti useampi vuonna 2007 kuin 2002.

Kuvio 1. Vuosivertailu muutaman kysymyksen osalta

